

ahogy magához tér a mult fáradalmaitól és kedvese várásában hogyan virul ki, mint növény a tavaszi nap melegétől. Fekete hajára a szél néhány cseresznyevirágot szórt, mint óriási hópelyheket, melyek nem olvadtak el.

Tudtam, hogy gondolatai már másfelé járnak, de azért mégis megkérdeztem: »És mi lett Zvonkoval?«

»Oh, igen, Zvonkoval. Néhány nappal ezelőtt láttam. Sikerült együtt tartani a zászlóalját. Neveszinje-nél bátraknak bizonyultak. Még kimerültek, de alig várják, hogy átkelhessenek a Drinán. Meg fognak lepni benneteket.«

Felkelt, hogy társa felé induljon.

Én a fa alatt maradtam. Emlékek árja szakadt rám. Szemem előtt már annyi borzalmas és fenséges esemény játszódott le. Vajjon meg-
rőbb-e ez a történet a többinél? Nem tudom. Holnap átkelünk a győzelmethozó Drinán, s átkelünk minden folyón, minden hegyen és minden akadályon, minden ellenségen átgázolunk és egy napon az utolsó akadályt is elhárítjuk, és akkor tavasz lesz, tiszta, valódi, zavartalan tavasz.

(Fordította: LÉDERER KATÓ)

*****

A SZOVJETIPAR TÖRTÉNETE

Írta: Nádor Tamás

(Befejező közlemény)

ÖTÉVES TERVEK

Már 1919-ben a Kommunista Párt programjában szerepelt az a követelés, hogy a gazdasági tevékenység egy az egész országra kiterjedő egységes terv szerint történjék. Miután az ország gazdasági élete mindjobban megszilárdult, a társadalmosított állami ipar mind erősebb lett és a tervszerű gazdálkodást mind jobban alkalmazták. Lenin már a Párt nyolcadik kongresszusán 1919-ben a Párt második főfeladatának az iparosítást és különösen a villamosítást tartotta. Történelmi beszédében rámutatott arra, hogy a szocializmus nem más mint szovjetek plusz villamosítás.

Az első öt éves terv nyilvánosságra hozatalakor kevesen tételezték fel a terv óriási nemzetközi jelentőségét. Kezdetben a polgárság és sajtója gúnyosan fogadták és azt állították, hogy megvalósíthatatlan ábránd. Később két táborra szakadtak: egyesek kétségbevonták a terv nagy eredményeit, mint például a New York Times, amelyik 1932-ben ezt írta: »A kollektívizmus szégyenletesen megbukott és Oroszországot az éhínség szélére juttatta.« Ugyanakkor a párisi Temps ezt írta: »A Szovjetunió megnyerte az első fordulót és külföldi tőke segítségével nélkül iparosította az országot.«

Az öt éves tervek főfeladata az volt, hogy az elmaradt, részben középkori technikájú Oroszországot modern technikájú országgá változtassák. A tőkés országok szeszélyétől függő agrárállamból teljesen önálló és a világpiactól független ipari állammá tegyék, hogy megsemmisítsék a gazdaság tőkés elemeit. Hogy megteremtsek a szocialista társadalom gazdasági alapjait. Hogy olyan ipart létesítsenek, amely a szocializmus alapján képes lesz átalakítani nem csak az egész ipart, hanem a közlekedést és mezőgazdaságot is. Hogy a kishozamú szétforgácsolt mezőgazdaságot nagyhozamú kollektív mezőgazdasággá változtassák és ezzel megteremtsek a szocializmus gazdasági alapját a falun. Hogy előkészítsék a Szovjetszövetség védereje megerősítésének technikai és gazdasági előfeltételeit és egy külföldi katonai beavatkozás sikeres elhárításának lehetőségeit.

Az öt éves tervek legfontosabb láncszeme a nehézipar és különösen a gépipar volt. A nehézipar megteremtése és fejlesztése egy annyira elmaradt és szegény

országban, mint amilyen a Szovjetunió volt az ötéves tervek elején, rendkívül nehéz feladatot jelentett, mert a nehézipar megteremtése óriási befektetéseket és tapasztalt technikai szakembereket nagy számban való alkalmazását követelte. A Kommunista Párt és lángeszű vezetője Sztaljin tudták, hogy a fejlett iparú országokban a nehéz ipar nagy költsönök és idegen népek fokozott kizsákmányolása árán jött létre, amire a Szovjetunió nem számíthatott. De tudták azt is, hogy a nehézipar megteremtésénél jelentkező nehézségeket legyőzhetik és le is győzik az ország összes belső erőforrásainak mozgósításával, minden külföldi tőke segítség nélkül. — Az eredmények lebizonyították, hogy a Pártnak, e tekintetben is igaza volt.

Az első ötéves terv eredménye vasipar, traktor- és automobilipar, szerszámgép- ipar, komoly és korszerű vegyipar, mezőgazdasági gépipar, repülőgépipar létesítése. Az ötéves tervek előtt a Szovjetunió villamosság, kőolaj és széntermelés terén az utolsó volt, az első ötéves terv végén pedig az elsők közé küzdötte fel magát.

Agrárországból fejlett ipari országgá vált, mert amíg 1928-ban az ipari termelés arányszáma a mezőgazdasággal szemben 48%, 1932-ben már 70%. Az ötéves tervet a negyedik év végén 94%-ban valóra váltották, az ipari termelés a háború előttivel szemben 22%-kal emelkedett, az Egyesült Államokban ugyanazon idő alatt 16%-al csökkent, Angliában 25%-al, Németországban 38%-al.

De nemcsak az iparban, a mezőgazdaságban is nagy eredményeket érték el. Az első ötéves terv a mezőgazdaság terén a kollektivizálás ötéves terve. Az eredmény: 200,000 kolhoz, 5,000 szovhoz és a bevetett terület 21 millió hektárral való növekedése. A gazdaságok 60%-át, az ösztérület 70%-át szervezték be a kolhozokba. A termelés megkétszereződött. Ugyanakkor az Egyesült Államokban 15%-al csökkent.

A Szovjetunióban 1929-ben még másfélmillió munkanélküli volt, 1932-ben már egy sem, 1929-ben még tíz millió szegény paraszt gérnyedt a kulákok igájában, 1932-ben már egy sem.

Az első ötéves terv legnagyobb vívmányai az ipari munkások és alkalmazottak számának 100%-al, a nemzeti jövedelem 85%-al, a fizetések és munkabérek 67%-al, a munkásbiztosító alap 292%-al való növekedése. Ugyanakkor az Egyesült Államokban a munkanélküliek száma 11 millió, Angliában 3 millió, Németországban 5 és fél millió volt. Az átlagos munkabérek 1928-tól 1932-ig az Egyesült Államokban 35, Angliában 15, Németországban 50%-al csökkentek.

Az első ötéves terv ideje alatt teremtették meg a szovjetkereskedelmet, — a nagy és kistörzések, a nagy és kis üzemek nélküli kereskedelmet. Az állami és szövetkezeti kereskedelem áruforgalma 75%-al emelkedett, 158 ezer új állami és szövetkezeti áruház és üzlet nyílt.

Az első ötéves terv ideje alatt megsemmisítették az ellenséges osztályok utolsó maradványait is és kivetették őket a gazdasági életből.

A szocialista verseny és rohammunka volt az első és többi ötéves tervek egyik legérdekesebb jellegzetessége. Jóváhagyás előtt a terveket az üzemekben a munkások és alkalmazottak megtárgyalták és megbeszélték, hogy a tervet miként hajthatják legjobban végre és származhatják túl. Ez a rendszer nem csak technikai, hanem lélektani szempontból is helyes volt. Ily módon a munkások meggyőződtek arról, hogy saját ügyüket tárgyalják és nem szűntek meg érdeklődni a munka iránt, amelyben résztvettek. A szocialista versenymozgalmat alulról jött, a munkások részéről. Céljuk a termelési költségek leszorítása, a termelés emelése, a tervben előírt határjédek elérése és megrövidítése, a munkafegyelem erősítése és a termelés minőségének javítása. E szocialista versenyek, amelyekben a munkások és kolhozparasztok százezrei és milliói vettek részt, lebizonyították, hogy a szovjetnépeknek a legnagyobb eredményeket akkor érték el, amikor a dolgozók fegyelmére, és különösen becsületére hivatkoztak.

A MÁSODIK ÖTÉVES TERV

Az 1933-tól 1937-ig tartó második ötéves terv eredménye az ipari termelés megkétszereződése és a munkabérek 60%-al való emelkedése volt. Míg az első ötéves terv lerakta az ipari termelés alapjait, a második ötéves terv célja a nehézipar felépítése és földrajzi átrendezése volt. Az iparban már uralkodó rendszer lett a termelés szocialista rendszere. A második ötéves terv feladatául a mezőgazdaság száz százalékos kollektivizálását tűzte ki.

Az első öt éves terv megleremtette az anyagi fellendülés technikai alapjait, a második nagy súlyt helyezett az emberre, a tömegre. Sztaljin jelszavát: »Az ember a legértékesebb tőke« a második öt éves terv idején minden téren alkalmazták. Az ember megnyergelte a technikát.

A fogyasztási cikkek tömeges gyártására nagy figyelmet fordítottak. Az élelmiszeriparban a tervet már a negyedik év végén megvalósították. A ruházati ipar szintén nagy fejlődést mutatott és a termelés ezen iparágban erősen emelkedett. Hogy a könnyű ipari sem hanyagolták el, az alból is látható, hogy 1937-ben 900 ezer kerékpárt, 15 ezer motorkerékpárt, 300 ezer lényképezőgépet, 550 ezer órát, egy millió gramofont, 50 millió hanglemezt stb. gyártottak.

Nagy szerep jutott a városépítésnek. Amíg az első öt éves terv idején az építészeti ipar nagyjában ipari üzemek építésére szorítkozott, a második öt éves terv idején az ipari üzemek építésén kívül lakóházak tömeges építése és városok átrendezése és új városok építése is fontos része a tervnek. Az ipar hatalmas fejlődése következtében a városi lakosság erősen megnövekedett, úgy hogy egyes nagyvárosokat át kellett rendezni. Így dolgozták ki pld. Moszkva kiépítésének tervét, melynél alkalmazást nyertek a városépítés legkorszerűbb alapelvei.

Moszkva kiépítésének legnevezetesebb része a földalatti villamos — a Metro — felépítése. Ezt az építést rekordidő alatt fejezték be, annak ellenére, hogy Moszkva mocsaras területen fekszik és ezért az építés nagy nehézségekkel járt. Ezen építésnél kifejezésre jutott az új szovjetelv, hogy az ami a legjobb, lecszebb és legdrágább, a szovjetviszonyoknak éppen csak hogy megfelel.

A szovjetgazdaság leggyengébb pontja — mint a cári rendszer öröksége — a közlekedés volt. A hatalmas kiterjedésű Szovjetunióban a vasúti hálózat aránylag ritka volt, csekély volt a mozdony- és vasúti kocsiállomány. Az első öt éves terv idején a vasutak fejlődése elmaradt az ipari fejlődés mögött. A vasutakat túlterhelték, nem tudták eleget tenni az ipar által támasztott követelményeknek és ezáltal erősen gátolták az ipari fejlődést is. A második öt éves terv ezt a helyzetet is megváltoztatta. 1937-ig 21 ezer kilométer új vasútvonalat építettek ki és 10 ezer kilométernyi kettős sínpárt fektettek le.

A vasútépítésen kívül a csatornaépítésre is nagy figyelmet fordítottak és Moszkvát a tengerrel kötötték össze, öt tenger kikötőjévé tették. Nagy vívmány még az Északi Jegestenger északi áttörésének létesítése. A szovjetrepülés úgy békében, de különösen a Nagy Honvédelmi Háborúban ért el kimagasló sikereket.

A Szovjetunió vezetőinek, de magának a dolgozó népnek is állandó gondot okozott a termelési költségek és ezzel az eladási árak csökkentése. A második öt éves terv alatt a termelési költségek és az árak erősen estek, ugyanakkor pedig növekedtek a munkások bére és a kolhozparasztnak jövedelmei. Az árcsökkenés előfeltétele a munkatelejesítmény emelése volt. A munkatelejesítmény emelésének lehetőségén törté a fejt az ország sok dolgozója. Ezt tette Alekszej Sztahanov, a Donjemenecence egyik fiatal szénbányász munkása is, aki 1935 augusztus 30 és 31. közötti éjszakán különös módon ünnepelte meg az ifjúsági napot: a szénbányászatnak egy új módszerét próbálta ki, egy olyan módszert, amely lehetővé tette a gépesített kalapács és csákány jobb kihasználását. Ezzel a módszerrel Sztahanov és társai a szabványos szénmennyiségnek a tízszeresét fejtették ki.

A sajtó népszerűsítette az új módszert és a különleges eredményt és nemsokára egy új mozgalom jött létre, amely sztahanovizmus néven írta be magát a világtörténelembe. Sztahanov példáját felbuzdulva új munkamódszereket alkalmaztak és hasonlóan váratlan nagy eredményeket értek el a bányászok, a vasmunkások, a szövőmunkások, a vasutasok stb. Mint különösen egyes sztahanovista rekorderek tűntek ki Vinogradova szövőmunkásnő, Krivosz és Ogynev mozdonyvezetők, Izotov bányamunkás, Buszigin kovács, Szmetyin cipőgyári munkás, Borin, Oszkin, Pasa Angelina Mária Demcsenko, kolhozparasztnok stb.

A sztahanovista mozgalom óriási jelentősége legjobban abból látható, hogy a munka termelékenysége a második öt éves terv alatt 82%-al emelkedett, a terv szerint előrelátott 60%-al helyett.

A polgári sajtó megrálgalmazta a sztahanovista mozgalmat, hogy az semmiiben sem különbözik a munka termelékenységének emelését célzó önkés módszerektől, amelyek a munkás munkarejének fokozott kizsákmányolását jelentik.

Azonban a sztahanovizmus éppen abban különbözik a többi módszerektől, hogy nem gépesíti az emberi munkaerőt, hanem a technika vívmányainak, a gépnek fokozott kihasználását, vagy ahogy Sztaljin mondta, a technika megnyergelését jelenti. A sztahanovista munkás a gépnek nem szolgája többé, hanem ura.

Sztaljin a sztahanovista munkások első szovjetuniói értekezletén rámutatott arra, hogy a mozgalom jelentősége abban áll, hogy előkészíti a szocializmusból a kommunizmusba mint a fejlődés eddig ismert legmagasabb fokába való átmenet előfeltételeit. Elkészíti a munkásosztály kulturális és technikai színvonalának olyan magas fokra emelését, amely lehetővé teszi a szellemi és testi munka közötti ellentétek eltüntetését és fogyasztási cikkek olyan bőségét, minek következtében a társadalomnak megvan a lehetősége arra, hogy ezeket a cikkeket tagjai szükségleteinek megfelelően ossza szét.

A sztahanovista mozgalom megjavította a munkások anyagi helyzetét. Ahogy Sztaljin mondotta az élet megjavult, az élet vidámabb lett. A sztahanovista mozgalom azért lehetséges mert a Szovjetunióban megszűnt a kizsákmányolás. Azonkívül a Szovjetunió egy korszerű technikával rendelkező ipari állam lett, ahol a munkások megtanultak a gépekkel bánni, ahol megnyergelték a technikát.

Az öt éves tervek a munkások és parasztek gazdasági és kulturális színvonalának megjavításában nagy szerepet játszottak. Az ipar és mezőgazdaság terén elért hatalmas eredmények a munkások és parasztek anyagi helyzetének gyökeres megjavítása szempontjából a munkanélküliség és ezzel a nép anyagi bizonytalanságának teljes megszüntetését eredményezték, a falun pedig a föld kollektivizálása által a nyomor teljes megszüntetését.

A második öt éves terv második felében megszűntek azon gazdasági nehézségek és gondok, amelyekkel a Szovjetunió a forradalom győzelme óta állandóan küzdött és a szocializmus hazája biztos léptekkel menetelt a kifizűzött cél, a kommunizmus megvalósítása felé. Nem céloz az elért eredmények számszerű felsorolása, csupán arra akarok rámutatni, hogy a második öt éves terv végén a szovjetmunkás a fizetéséért 60%-al többet tudott vásárolni, mint az angol munkás. Az új jelszó most «elérni és elhagyni Amerikát» lett.

ÚJ TÁVLATOK

Az 1938-ban megkezdett harmadik öt éves tervnek 1942-ben kellett volna befejeződnie és feladata lett volna a többi országok termelését úgy minőségileg, mint mennyiségileg elérni. Már 1938-ban sikerült a munkanapot 6—7 órára, a munkahetet 5 napra csökkenteni. A kifizűzött nagy feladatokat a Szovjetunió csak külső és belső békében tudta volna megvalósítani. Ezért nem volt propaganda, hogy a Szovjetunió a világ legbékészeretőbb állama, hanem eleven valóság. Hogy országuk békés kiépítését lehetővé tegyék, a szovjetvezetők Sztaljinnal élőkön mindent elkövettek, hogy a háború tűzét az ország határaitól minél távolabb tartásák. Emlékezzünk csak vissza a fasiszta Németországgal és Japánnal kötött szerződésekre, amelyek fenti állításunkat bizonyítják.

Azonban a nemzetközi reakciónak, de különösen annak legragadozóbb képviselőjének, a fasiszta Németországnak a számításait keresztelte az, hogy a Szovjetunió dolgozói békében építhessék jólétüket és boldogabb jövőjüket. A nácibanditák meglámadták a Szovjetuniót és tervszerűen megsemmisítettek mindent, ami a kezükbe került. Hála helyes gazdasági, társadalmi és nemzeti politikájának, valamint hűles vezetőiségének ebből a négy éves vérontásból a Szovjetunió nem csak katonái, hanem erkölcsi győztesként került ki.

Most új öt éves tervet dolgoztak ki, melynek feladata mindazt felépíteni, amit a gyűlölt ellenség elpusztított elérni a háború előtti színvonalat és tovább építeni biztosan haladva a kommunizmus felé.

Mint a legfontosabb erőket, amelyek a Szovjetunió győzelmét lehetővé tették, Sztaljin elvtárs a következőket jelöli meg: a munkások, parasztek és értelmiségiek milliós tömegeinek cselekvő részvétele és önfeláldozása, lelkesedése és kezdeményezése, azoké, akik a szocializmus és az ország védelmének felállításában óriási erőt fejtettek ki továbbá a Kommunista Párt és a szovjetkormány biztoskezü vezetése, mely a tömegeket mozgósítani és a győzelemhez vezető úton felmerülő minden akadályt elhárítani tudott és végül a gazdaság szovjetrendszerének különös előnye

és fölénye, mely magában hordja a minden akadály legyőzésére szükséges lehetőségeket.

Az ötéves tervek nagy eredményei felborították a polgári és megalkuvó politikusoknak azt az állítását, hogy e tervek képzelet szüleményei, agyrémek, megvalósíthatatlan ábrándok. Szétfoszlatták a polgárságnak azt az ismert »hitvallását«, hogy a munkásosztály képtelen valami újat felépíteni, mert csak a régít képes lerombolni. Megdöntötték a megalkuvóknak azt a tételét, hogy a szocializmust egy különálló országban felépíteni lehetetlen. Felborították a polgári közgazdászoknak azt az állítását, hogy a gazdaság tőkés rendszere a legjobb rendszer, hogy semmilyen más rendszer nem tartós. És végül megmutatták, hogy a Kommunista Párt legyőzhetetlen, mert tudja, hogy milyen irányba kell vezetnie az ügyeket és nem fél a nehézségektől.

ÖRMÉNY NÉPKÖLTŐ:

A SZŐNYEG

Kusza gyapjam' széjjelszedem, megmosom és kiszáritom,
Fésűve! jól kifésülöm, szálát szál mellé szorítom,
Nem marad a fehér fűrtben makulányi szenny se, göb se,
A fonalam finom is lesz, nem lesz nála jobb se, szebb se.

Festékbögrém, forrj zubogva, nótám, vígan szállj az égnek!
Megtístem a fonalamat, hogy színei csakúgy égnék,
Kora reggel talpon vagyok, kiterítem színes gyapjam',
Hogy, a naptól arany csókot, frisseséget, fényt is kapjon,
Csodaszínek gazdagságát ember szeme elé tárván,
Motringokban, napsugáron, tarka fonál, szép szívárvány.

Szövőszékem idegei kifeszítve sorban állnak,
Várják, hogy rájukbogozzam hálóját a friss fonálnak,
Fürge ujjal el is kezdem szövögetni szőnyegemet,
Nótaszóval megy a munkám, messzi hallják énekemet,
Karcú ujjam szinte táncol, hogy csudára beleszöjje
Szőnyegembe a Te arcod, népem drága vezetője.

Hány a színe fonalamnak! Űde lombnál zöldebb, jme,
Pirossága mint a hajnal, kékje mint a mennybolt színe,
Beleszövöm szőnyegembe minden szépségét a tájnak,
Szüleinkben dús szüretjét acsabásnak, muskotálnak,
Kertjeink minden gyümölcsét, hegyeink minden virágát,
Beleszövöm szőnyegembe boldog élet új világát.

Ajkamról e munka közben sok-sok hangos nóta áradt,
Éjjel-nappal, nappal-éjjel fürge ujjam ki nem fáradt,
Hónap tellett, hónap mullott, kérek egy év ment el ekkép,
Most már látod, ha ránézel, szőnyegemből hogyan lett kép.

Enne lelkem lobogása, benne szorgalma kezemnek,
Öröme lesz ez a szőnyeg minden szívnek, minden szemnek,
Mert előttem, mosolyogva, Sztálin apánk kedves arca:
Szovjetnépnek büszkesége, ellenségeink kudarca.